

Amerikansk strid om kontrollert drikking

En voldsom amerikansk debatt om det som i Norge kalles «kontrollert drikking hos alkoholikere» har både involvert fagfolk og nådd alle de fremste nyhetsmediene.

Av HANS OLAV FEKJÆR

AA's sykdomstenkning er dominerende i USA. Den har blant annet vært utfordret av selvhjelpsbevegelsen Moderation Management som har grupper rundt i landet. Bevegelsen ble grunnlagt i 1993 av Audrey Kishline som også skrev den boka som er blitt MM's bibel: *Moderate drinking*¹. Det vakte derfor oppsikt da Audrey Kishline i januar i år fortalte at måteholds-drikking ikke fungerte for henne og at hun nå gikk inn i AA.

I juni brøt stormen løs. En avis fortalte at Audrey Kishline hadde kjørt med 2,6 i promille mot kjøreretningen på en highway, med det resultat at en 12-åring og faren døde. National Council on Alcoholism and Drug Dependence, grunnlagt av AA-folk, uttalte at tragedien skjedde fordi Kishline i mange år hadde tøyset ved å forsøke måteholden drikking. MM-tilhengere svarte med å påpeke at tragedien skjedde da Kishline forsøkte AA's avholdslinje.

Debatten ble voldsom. I diskusjonsgruppene på nettet kom hundrevis av innlegg. Ledende nyhetsmedier intervjuet fagfolk med ulikt syn. Saken ble tatt opp i de aller mest kjente disku-

sjonsprogrammene. Selv så jeg diskusjonen på CNN's Larry King.

Spørsmålet «om noen alkoholikere kan drikke måteholdent» bør selvsagt avgjøres ved empirisk forskning, og en rekke studier viser at mange blir stabilt måteholdne. AA-folkene legger aldri fram materiale til støtte for sitt syn, men henviser til «erfaring» og mener det er selvinnsynende at alkoholikere ikke kan bli måteholdne. På en måte har de rett, fordi de definerer «alkoholiker» som en som totalt mangler kontroll over drikking og derfor ikke har mulighet til måtehold. Hvis en person viser seg å mestre måtehold, må alkoholismediagnosen revideres. Vi snakker altså om et sirkelresonnement.

AA-medlemmene framstår som personlige vitnesbyrd om at varig avhold må til. Deres oppfatning er sementert i AA-møter, som samler selekterte grupper med felles oppfatninger. For AA-medlemmer har AA gjerne hatt stor positiv betydning, selv om dette ikke beviser at sykdomsteorien er riktig.

Diskusjonen blir temperamentsfull fordi spørsmålet om «alkoholisme som sykdom» ikke bare berører AA-tilhengerne som fagfolk, men også vedrører deres personlige selvbilde og ære: AA-deltakere har gjerne fått gjenopprettet eller styrket selvbildet ved å tro på at

de var offer for en vanlig sykdom på linje med astma eller diabetes. Og idéen om måteholden drikking truer kjernen av sykdomsbegrepet. Muligheten for måteholden drikking impliserer en grad av kontroll. Selv om definisjonene på alkoholisme varierer, føler de fleste at «mangel på kontroll» er det sentrale kjennetegn på sykdommen. Hvis noen reiser tvil om det er en vanlig sykdom, synes AA å reagere ut fra følgende tolkning: «Hva, mener du at min drikking – som gikk så sterkt ut over familie, venner og jobb – var min egen skyld?»

På slutten av debatten kom et opprop fra kjente forskere som ba om fred og sa at vi trenger både AA og MM. Dette tilsynelatende diplomatiske budskapet er egentlig en støtte til MM som ikke benekter at mange vil trenge avhold og AA. Uenigheten gjelder jo ikke hvorvidt avhold er det tryggeste, men hvorvidt alt skal satses på dette kortet overfor alle klientene. Blant underskriverne av oppropet var velkjente forskerne som Robin Room, Stanton Peele, Joseph Volpicelli, Alan Marlatt og Klaus Mäkelä.

Mens debatten pågikk for fullt, offentliggjorde New York-aviser at et av AA-bevegelsens flaggskip, Smithers-klinikken, hadde begynt å tillate noen klienter å ha måteholden drikking som målsetting. Klinikken ble opprettet ved

¹ Audrey Kishline: *Moderate drinking: the Moderation Management guide for people who want to reduce their drinking*. Crown, New York, 1996

Foto: Martin Blindheim

donasjoner fra IBM- eieren R. Brinkley Smithers, som var AA-mann og nå sikkert roterte i sin grav. Hans enke framførte sin rasende protest på en måte bare rikfolk kan gjøre – med en helsides annonse i New York Times. Dagen etter måtte sjefen ved Smithers, Alex DeLuca, trekke seg fra stillingen. Han fikk sympatierklæringer fra to tidligere sjefer ved Smithers, begge er framstående medlemmer av American Society of Addictive Medicine, men til liten hjelp.

Fortsatt er det slik at AA «eier» dette feltet i USA. Rundt 90 prosent av alkoholistbehandlingen er 12-trinnsbehandling hvor målet er å overbevise pasienten om at han er alkoholiker i den forstand at han aldri må drikke mer og at han må slutte seg til AA. De fleste alkoholist-terapeuter («alcoholism counsellors») og halvparten av legene i feltet er selv AA-medlemmer og er «alcoholics in recovery».

Likevel er det åpenbart at et mer forskningsorientert syn er på frammarsj.

Flinke, forskningsorienterte psykologer er aktive og får en begrenset, men økende innpass i det amerikanske behandlingsfeltet. Navn som G. Alan Miller («relapse prevention») og William R. Miller («motivational interviewing») er også velkjente i fagfeltet i Norge.

Norge hadde sin debatt om «kontrollert drikking» på 1980-tallet. Den ble i stor grad initiert av Fanny Duckert og kunne ha en provoserende form. Men generelt har debatten om sykdomsbegrepet ved alkoholisme vært mindre firkantet hos oss. Vi er også så heldige å ha særskilt finansiering av rusbehandling, mens amerikanske rusbehandlere har en økonomisk motivasjon for å definere rusmisbruk som sykdom².

Også tidligere har USA opplevd hissig offentlige debatter om «kontrollert drikking». De anerkjente atferdspsykologene Mark og Linda Sobell gjorde i 1982 en studie av behandlingsresultater som viste en betydelig andel stabile måtehaldsdrickere. Etter voldssomme reaksjoner og beskyldninger om juks med forskningsresultater valgte de å emigrere til Canada hvor de senere har arbeidet.

For oss nordmenn er det vanskelig å forstå de sterke emosjonene temaet vekker og hvordan den part som dominerer i USA – sykdomstilhengerne – begrunner sine standpunkter med ideologi og ikke med forskning³. 📌

HANS OLAV FEKJÆR

er overlege ved
Blå Kors senter for rusrelaterte livsproblemer i Oslo,
hans.olav@bks.no

² Se for eksempel Hans Olav Fekjær: *Forskning, penger og irrasjonalitet i r&a 3/99* eller <http://www.bks.no/usa-refl.htm>.

³ Alkoholforskeren og sosiologen Ron Roizen har skrevet en omfattende analyse av de tidligere amerikanske debattene. Den kan leses på adressen <http://www.roizen.com/ron/cont-dri.htm> For øvrig har jeg lagt inn nyhetsmeldinger om saken på <http://www.bks.no/nyheter.htm> (datoene 25 juni, 6 og 17 juli). I 1989 utga filosofiprofessoren Herbert Fingarette boka "Heavy Drinking: The Myth of Alcoholism As a Disease".